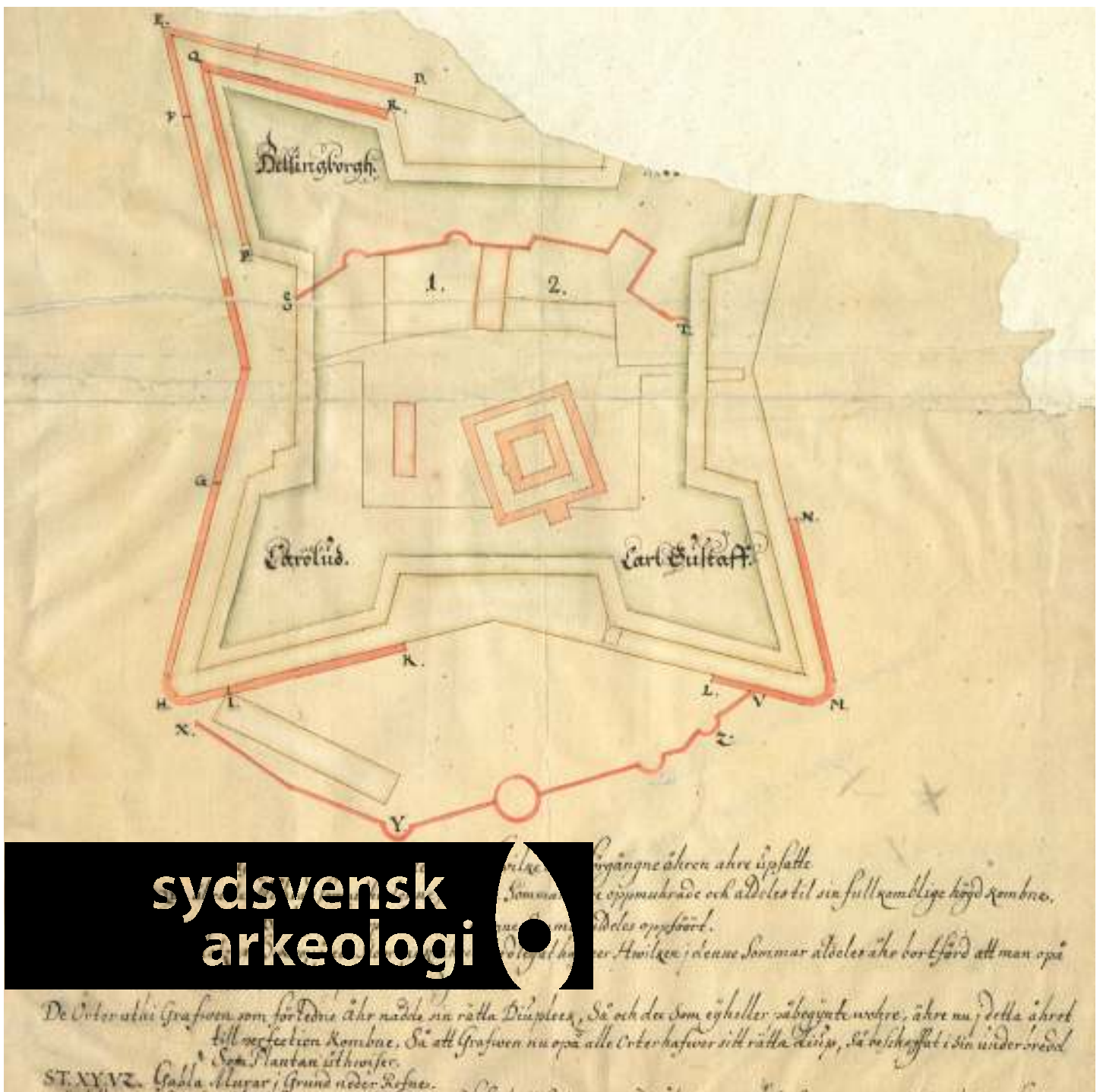

Helsingborg, Gamla Staden 8:1

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Rapport 2010:6

Helsingborg, Gamla Staden 8:1

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Fornlämningsnr: 42
Gamla Staden 8:1, Helsingborg
Helsingborgs kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:6

Omslag: Relationsritning över byggnadsarbeten utförda kring Kärnan1669.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	8
Administrativa uppgifter	9

Fig. 1. Helsingborg i Helsingborgs kommun, Skåne.

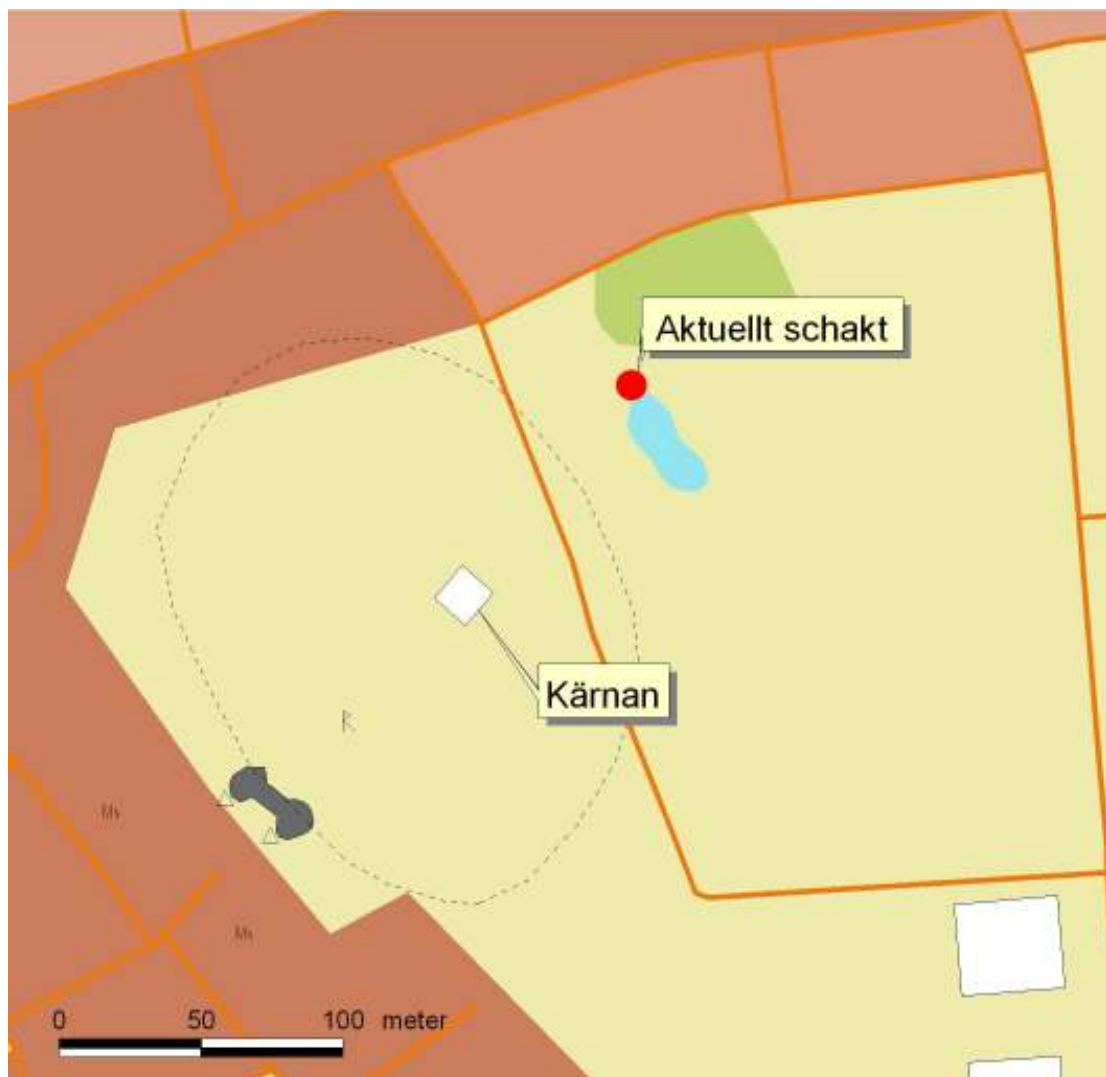

Fig. 2. Schaktets läge i förhållande till Kärnan. Utdrag ur fastighetskartan, blad 3C 3b.

Sammanfattning

I samband med markarbeten i Helsingborgs historiska stadsområde gjordes en arkeologiska schaktningsövervakning. Schaktet grävdes knappt 90 meter nordost om Kärnan och var till formen runt med en diameter om ca 6 m. Djupet uppgick till ca 3 m. Området har troligen legat i utkanten av 1000-tals bebyggelsen. Vid undersökningen påträffades djurben och en skärva yngre rödgods. Det framkom även fragment av en mur bestående av en grundmur i gråsten med rött storstenstegel murat ovanpå. Murfragmentet har ingått i Helsingborgs befästning under sent 1600-tal.

Inledning

I samband med byte av ventil i en brunn har markingrepp gjorts i Helsingborg inom fastigheten Gamla Staden 8:1. Området ligger inom det historiska stadsområdet, registrerat som fornlämnings RAÄ 42 i Helsingborgs stad. Arbetet påbörjades innan tillstånd sökts, varför stora delar av schaktningsarbetet besiktigades i efterhand. Undersökningen genomfördes 2010-05-28 av arkeolog Jan Kockum vid Sydsvensk Arkeologi AB.

Läge och topografi

Helsingborg ligger vid Öresundskusten i nordvästra Skåne. Staden präglas av den höga *Landborgen*, skapad genom en naturlig förkastning, och den nedanför vid Öresund belägna smala strandremsan. Höjdskillnaden mellan landborgen och strandremsan är ca 20 m (Wihlborg 1984, s 68). Det aktuella schaktet är beläget cirka 90 meter nordväst om Kärnan, invid en i modern tid anlagd damm. Området har troligen legat i utkanten av den del av stadsområdet som var bebyggt redan under 1000-talets senare del (jfr Wihlborg 1981, s 48 f).

Historik och fornlämningsmiljö

Staden ligger i den norra utkanten av en förhistorisk jordbruksbygd, vars centrum av fornlämningarna att döma, tycks ha legat i anslutning till Råån. Helsingborg växte fram under 1000-talet på kunglig mark och sannolikt även på kungligt initiativ (Wihlborg 1984, s 68 f).

Uppe på landborgen byggdes på 1300-talet Kärnan och ersatte därmed ett torn eller en kastal som uppförts någon gång under 1100-talet. Kastalen var omgiven av en vidsträckt ringmur, cirka 8 meter hög och förmodligen med skytteloft och ett stort antal halvrunda torn. Innanför muren låg, förutom kastalen, ett antal andra byggnader vilka sammantaget utgjorde en så kallad ring-

mursborg (Eriksson 1993, s 6 ff). Under 1600-talet anpassades den föråldrade borgen successivt efter moderna befästningsprinciper. På 1660-talet uppfördes ett fyrlängat kastell med hörnbastioner samtidigt som den gamla ringmuren bit för bit revs. Fästningen visade sig dock snart vara obehövlig och redan år 1680 påbjöds att allt skulle rivas. Området kring Kärnan lades ut som en vång, den så kallade *Tornvången*. Denna anslogs mot slutet av 1600-talet som lönejord åt stadens magistrat. Vid 1800-talets mitt sammanslogs vången och hyrdes ut som betesmark. Sommaren 1903 omvandlades Tornvången till ett utställningsområde för en stor industri- och slöjdställning. Samtidigt byggdes Terrasstrapporna som omskapade det ursprungliga slottsområdets västligaste delar. Omvandlingen av området ledde till relativt omfattande markgrepp. Någon antikvarisk övervakning av dessa utfördes ej, med undantag för några enklare planskisser. Åren 1909–11 omvandlades utställningsområdet till park och benämns idag Slottshagen (Carelli & Salminen 2007, s 7 ff; Eriksson, Drake & Carelli 2007, s 78 f).

Undersökningsresultat

Undersökningen genomfördes delvis som en besiktning och delvis som en schaktningsövervakning. Schaktet grävdes knappt 90 m nordost om Kärnan och var till formen runt med en diameter om cirka 6 meter. Djupet uppgick till cirka 3 meter. Innan arkeolog kom på plats hade djurben och keramik i form av yngre rödgods framkommit. Vid schaktningsövervakningen påträffades fragment av en mur, 3,4 meter norr om dammkanten, bestående av en grundmur i gråsten med rött tegel murat ovanpå. Murens nedersta del låg på 1,9 meters djup under befintlig marknivå och ovan delen på ett djup av 2,4 meter under befintlig marknivå. Murfragmentet hade en östvästlig orientering och har med största sannolikhet ingått i den nordöstra hörnbastionen, *bastion Helsingborgh*, i det befästningsverk som uppfördes under 1660-talet.

Fig. 3. Ben och keramik från schaktet.

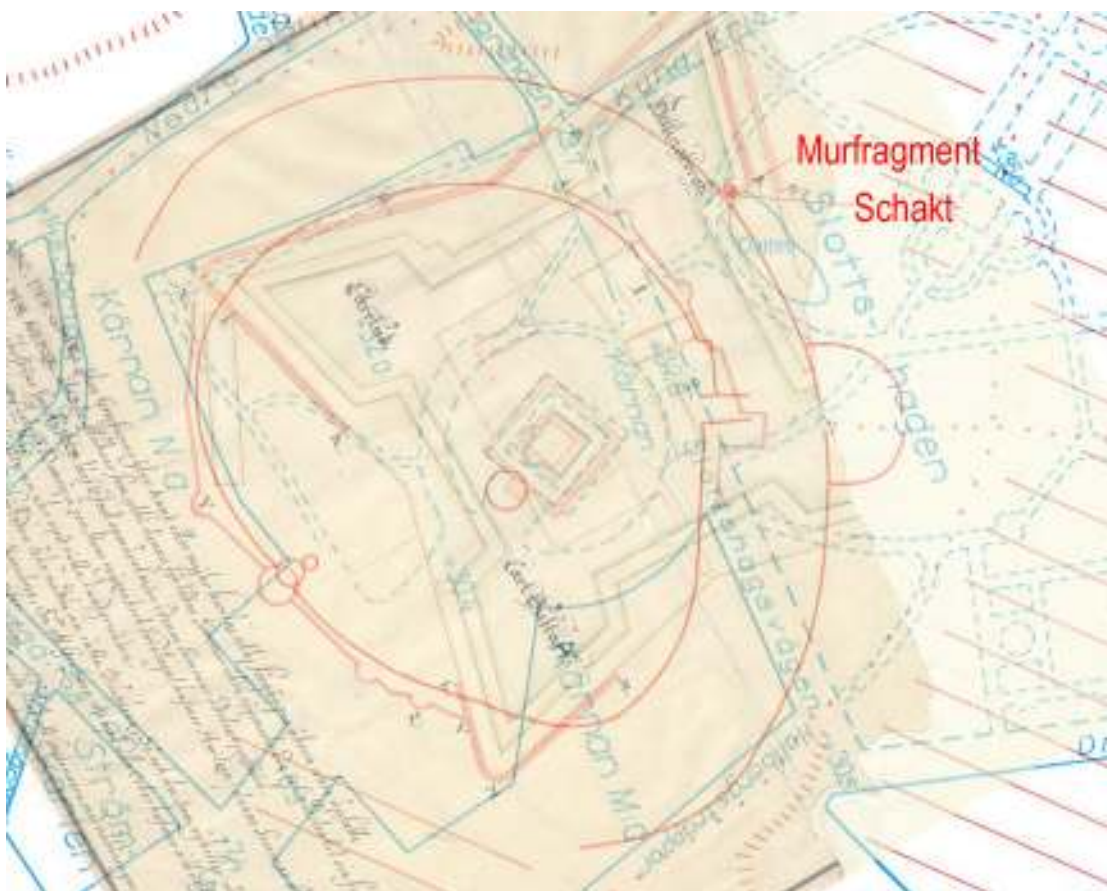

Fig. 4. Kartkalk med Relationsritning över bygnadsarbeten utförda 1669 (ur Eriksson, Drake & Carelli 2007, s 79) samt karta med fornlämningsituation 1981 (ur Wihlborg 1981, s 49). Vid dammen har schakt och murfragment markerats.

Fig. 5. Murparti från söder.

Referenser

Carelli, P. & Salminen, L. 2007. *Staden och slottets äldsta historia. Sankt Mikaels kapell i Helsingborg* (red Lars Salminen). Arkeologisk undersökning 2004. Rapport/Regionmuseet, Landsantikvarien i Skåne 2007:18. Kristianstad

Eriksson, T. 1993. *Kärnan*

Eriksson, T., Drake, K. & Carelli, P. 2007. *Kärnan och borgen. Helsingborgs slotts medeltida byggnadshistoria*. Lund.

Forssblad, D. & Pantzar, C. 2001. Kärnan i en byggnadsarkeologisk undersökning. *Kring Kärnan*. Nr 30 (red Karin Ohlsson). Helsingborg.

Wihlborg, A. 1981. Helsingborg. *Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 32*. Stockholm.

Wihlborg, A. 1984. *Medeltidsstaden Helsingborg och dess förhistoria*.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100048
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-7828-10
Datum för beslut:	2010-05-28
Projektnummer:	100048
Län:	Skåne
Kommun:	Helsingborg
Socken:	Helsingborg
Fastighet:	Gamla Staden 8:1
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3C 3b
Koordinatsystem:	Manuell inprickning
X koordinat:	6,217,741.00
Y koordinat:	1,306,433,69
Höjdsystem:	Manuell inprickning
M ö.h.	-
Fältarbetstid:	100528–100607
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	6
Antal maskintimmar :	-
Exploateringsyta:	ca 36 kvm
Undersökt yta:	ca 36 kvm
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Jan Kockum
Projektgrupp:	Jan Kockum
Underkonsulter:	-
Uppdragsgivare:	Helsingborgs kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	Fynd avfördes efter dokumentering
Dokumentationsmaterial:	A3 situationsplan, 10 digitalfoton

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie snFU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum

